

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra politologie a evropských studií

Michael Weiss

Inkumbence v českých senátních volbách

Bakalářská práce

Vedoucí práce:

Doc. PhDr. Tomáš Lebeda, Ph.D.

Olomouc 2020

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci **Inkumbence v českých senátních volbách** vypracoval samostatně na základě uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne

Podpis.....

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl velice poděkovat svému vedoucímu práce doc. PhDr. Tomáši Lebedovi, Ph.D. za cenné rady a připomínky při vedení této bakalářské práce. Dále bych chtěl poděkovat Mgr. et Mgr. Jakobovi Lyskovi, Ph.D. za poskytnutý dataset na senátní volby v rozmezí let 1996-2014. V neposlední řadě bych chtěl poděkovat své přítelkyni za její trpělivost a podporu.

Obsah

Úvod.....	5
1. Teorie a stav poznání	7
1.1 Dosavadní výzkum na prostředí Senátu	7
1.2 Koncept inkumbenční výhody.....	9
1.3 Teorie voleb druhého řádu	12
1.4 Specifika českých senátních voleb	13
1.5 Profil ideálního kandidáta.....	15
2. Metodologie a výzkumný design	17
2.1 Sběr dat.....	17
2.2 Měření inkumbenční výhody.....	17
2.3 Binární logistická regrese	20
3. Analytická část.....	24
3.1 Kandidující a zvolení kandidáti a inkumbenti	24
3.2 Výhoda obhájce a pokles u odstupujícího	27
3.3 Zkoumání vlivu osobních charakteristik a stranické podpory	33
Závěr	41
Literatura a prameny	43
Abstrakt.....	48
Abstract	48

Úvod

Senát parlamentu České republiky (dále jen Senát) se v posledních letech těší vzrůstajícímu zájmu jak v akademické sféře. Ten je však v silném kontrastu s volební účastí, která se za poslední volební cyklus horní komory pohybuje mezi 30 a 45 % pro první kolo, a 15 a 20 % pro druhé kolo voleb (Český statistický úřad).

I přes řadu odborných prací je Senát v porovnání s Poslaneckou sněmovnou České republiky (dále jen PSP ČR) stále málo probádaným tématem. Většina prací se zaměřuje přímo na senátní volby, méně pak na analýzu voličského chování či výzkum voličských přesunů mezi prvním a druhým kolem. Mezi faktory, které vedou k nižšímu akademickému zájmu lze zařadit například volební systém, který značně ztěžuje výzkum volebního chování. Značný vliv má i druhořadost senátních voleb oproti PSP ČR, kterou vnímají v zejména voliči.

Cílem této práce je zjistit, zda v prostředí českého Senátu existuje výhoda obhajoby mandátu a jaké proměnné zvýhodňují, případně znevýhodňují kandidáty usilující o senátorský mandát v prvním a v druhém kole senátních voleb.

Práce se skládá ze tří kapitol. První kapitola se věnuje teorii inkumbence, současnému stavu bádání ve světě i v České republice a dalším faktorům, jež ovlivňují senátní volby. V úvodu se věnuje dosavadnímu výzkumu na Senát a následně představuje koncept inkumbenční výhody i jeho aplikaci na české senátní volby. Koncept výhody obhajoby mandátu stávajících politiků byl zpopularizován zejména ve Spojených státech pro volby do Sněmovny reprezentantů a Senátu. V evropském prostoru je fenomén výhody obhájce málo zkoumaný, z velké části i kvůli rozdílným volebním a stranickým systémům napříč Evropou. Zatímco ve Spojených státech se jedná o volební soutěž v bipartismu s poměrně vysokou personalizací volby, multipartismus, který existuje ve většině evropských zemí v poměrných volebních systémech, vede k nižší personalizaci a výzkum inkumbence značně ztěžuje. Mezi průlom v pojetí výhody obhájce na našem území lze považovat práci Voženílkové a Hejtmánka *Incumbency koncept v senátních volbách ČR*. Jedná se o první ucelenou snahu přenesení některých konceptů americké literatury na prostředí Senátu. Další části kapitoly přibližují teorii voleb druhého řádu a

specifika českých senátních voleb. Kapitola je zakončena zamyšlením nad ideálním kandidátem pro senátní volby z pohledu několika autorů a formulací hypotéz.

Druhá část se zabývá metodologií. Sběr dat proběhl na úrovni jednotlivých kandidátů a volebních obvodů do Senátu z volebního serveru Českého statistického úřadu (dále jen ČSÚ). Kapitola se podrobně věnuje otázce operacionalizace měření inkumbenční výhody a využití binární logistické regrese. Dva způsoby zjištění vlivu inkumbence jsou užity, aby bylo možné zjistit případné nedostatky aplikace teorie Gelmana a Kinga podle Voženílkové ve srovnání s logistickou regresí. Tím, že vliv inkumbence bude měřen rozdílnými metodami bude docíleno i ucelenějšího obrazu o její skutečné existenci a případného vlivu.

Třetí kapitolou práce je analytická část. Operacionalizuje pojem inkumbenční výhody podle Voženílkové a Hejtmánka, kde ústředními koncepty jsou nárůst hlasů u obhájce a propad hlasů u odstupujícího, tj. obhájce, který se rozhodl nekandidovat. Tito autoři zároveň vytvořili index pro měření individuální výhody obhájce, který je za účelem srovnání individuální a stranické inkumbence index transformován, aby měřil stranickou výhodu obhajoby mandátu. Dále je v práci pomocí binární logistické regrese zjišťováno, zda, případně jaký má obhajoba mandátu vliv na zvolení kandidáta při kontrole dalších proměnných jako je navrhuující strana, věk či kandidatura v místě bydliště.

1. Teorie a stav poznání

1.1 Dosavadní výzkum na prostředí Senátu

V literatuře se lze setkat s třemi různými druhy pojednání o Senátu. Prvním z nich jsou právnícké texty, jež se zabývají zejména institucionálním nastavením a postavením Senátu v rámci Ústavy. Druhou zastřešující kategorií jsou sociologicky zaměřené texty, které se věnují zejména chování voličů a vlivu osobních charakteristik kandidátů. Poslední skupinu představují politologické texty, jež zkoumají volby jako takové (Pink 2018: 30-32). Vzhledem k zaměření práce na senátní volby a jev inkumbence, budou nejpřínosnějšími především texty z posledních dvou zmiňovaných kategorií.

Nejen z politologického hlediska, nýbrž i z pohledu voličů nejsou volby do Senátu zdaleka tak atraktivní, jako volby do PSP ČR. Lebeda, Malcová a Lacina připisují nižší atraktivnost senátních voleb z pohledu akademiků zejména metodologii, která je v případě výzkumu senátních voleb značně složitější (Lebeda, Malcová, Lacina 2009: 71).

Přesto vznikla řada výzkumů právě na volby do Senátu. Patří mezi ně např. práce Lebedy, Vlachové a Řehákové týkající se voleb 1996, která se kromě výsledků voleb a volební účasti zabývá i volebním chováním, jak v prvním, tak i v druhém kole, očekávaným profilem zvolených senátorů a vztahem mezi volebním chováním do PSP ČR a Senátu (Lebeda, Vlachová, Řeháková 2009). Již zmiňovaná práce Lebedy, Malcové a Laciny na senátní volby mezi lety 1996-2008 se zabývá volebním systémem v kontextu většinových systémů, volebními výsledky i volební účastí (Lebeda, Malcová, Lacina 2009). Tyto práce lze považovat za průkopnické, neboť daly řadu podnětů pro další výzkum. Mezi zásadní poznatky patří, že v rámci specifického nastavení volebního systému do Senátu se většina volebních klání rozhoduje ve druhém kole, kde velké strany sice mají značný vliv, zřídka se však podaří zvítězit malým stranám i nezávislým kandidátům, zejména pokud kandiduje známá osobnost nebo se strana může opřít o silnou podporu na lokální úrovni.

Jedním z významnějších podnětů v rámci senátních voleb je i volební chování. Kreidl využívá dat z panelového výzkumu a pomocí podmíněného logitového modelu se snaží zjistit, zda vlastnosti kandidátů ovlivňují chování voličů v prvním a druhém kole (Kreidl

2009a; Kreidl 2009b). Dále zde nalezneme práce analyzující volební podporu kandidátů se zaměřením na sousedský efekt a analýzu volební účasti v případě kandidatury lokální osobnosti (Malcová 2012).

Další práce se zabývají např. výstupem volebního systému, případně jeho transformací. S možnou změnou volebního systému přichází Chytilík, podle něhož dvoukolový systém v českém prostředí nemá zamýšlené účinky a namísto něj doporučuje zavést doplňkové hlasování (Chytilík 2005a: 21-22). Lebeda se ve své stati soustředí na vliv většinového volebního systému na výslednou reprezentaci stran v Senátu. Identifikuje, že KSČM, ODS a obháječi mandátu se potýkají s nízkým ziskem hlasů voličů jiných stran ve druhém kole (Lebeda 2011: 268).

Aby právnícká pojednání o horní komoře parlamentu nezůstala zcela opomenutá, je třeba zmínit i knihu k jejímu dvacetiletému výročí, kterou editoval Jan Kysela. Sestává však nejen z kapitol věnujících se ústavnímu postavení a systémovým funkcím instituce, nýbrž obsahuje i shrnutí efektů vlivu volebního systému a zhodnocení vývoje postavení Senátu z pohledu bývalých a současných senátorů (Kysela 2016).

Mezi ojedinělý výzkum lze zařadit aplikaci konceptu výhody obhájece, na nějž tato práce z části navazuje (Voženílková, Hejtmánek 2015). Další unikátní směr bádání spočívá ve výzkumu voličských přesunů mezi prvním a druhým kolem či výzkum teritoriální podpory politických stran a vliv sousedského efektu (Gregor, Pink 2011; Pink 2018). Velmi relevantním tématem je i neplatné hlasování a úbytek voličů ve druhém kole. Touto tematikou se zabývá především Karel Kouba, který jako původce neplatných hlasů identifikuje souběh voleb (Kouba 2015). Neplatné hlasování v senátních volbách silně kontrastuje s neplatným hlasováním ve volbách do PSP a prezidentských volbách: „ČR dosahuje jednoho z nejnižších podílů neplatných hlasů v legislativních, evropských a prezidentských volbách v komparativní perspektivě, a to zejména i ve srovnání se západní Evropou“ (Lebeda, Lysek et al. 2017: 152-153). Autorský kolektiv se ve své monografii věnuje krom srovnání neplatného hlasování v různých volbách v ČR a v rámci evropských voleb i srovnání s Latinskou Amerikou. Identifikují, že do roku 2016 mělo na neplatné hlasování největší vliv pochybení na straně voliče (Tamtéž: 66).

Jak bylo v této části nastíněno, přestože výzkum senátních voleb s sebou nese značné metodologické komplikace, najdeme zde řadu prací, zkoumajících zejména volební výsledky a efekt většinového volebního systému. Specifičtější témata jako je neplatné hlasování či voličské přesuny zůstávala řadu let spíše na pozadí vědeckého zájmu, což se změnilo především v uplynulé dekádě.

1.2 Koncept inkumbenční výhody

Koncept výhody obhájce mandátu, tzv. inkumbenční výhoda, připisuje konkrétnímu kandidátovi, který byl zvolen přímou volbou, vyšší šanci být zvolen v následujících volbách. Inkumbenční výhoda je zkoumaná především ve Spojených státech v ohledu tamních voleb do kongresu, tedy do sněmovny reprezentantů a senátu.

Přestože je inkumbenční efekt v americké literatuře zmiňován již v druhé polovině dvacátého století, k jeho popularizaci výrazně přispěla práce Gelmana a Kinga (Gelman, King 1990). Obecně se udává, že volební význam individuálních charakteristik kandidátů šel do popředí mezi 50. a 80. lety, a to na úkor stranické identifikace. Personalizace volby prospěla zejména inkumbentům (Carson, Jacobson 2015: 35).

Trounstine kategorizuje literaturu na inkumbenční výhodu do tří kategorií (Trounstine citována in Voženílková, Hejtmánek 2015: 3):

1) Selekcční efekt

Podle mnoha autorů inkumbenční efekt pramení z faktorů jako je například vyšší kvalita obhájců či jejich vyšší viditelnost díky zastávání úřadu. Ve volbách s nízkou informovaností pak mohou charakteristiky kandidátů jako je např. pohlaví sloužit voličům k usnadnění rozhodování (McDermott 1998: 912). Bernard v rámci voleb s nízkou informovaností mluví o voličských zkratkách, v rámci komunálních voleb identifikuje jako nejvýznamnější zkratky inkumbenci, vysokoškolský titul a střední věk (Bernard 2012: 635). Tomáš Lebeda formuluje tezi, že v českých senátních volbách existuje nevýhoda obhájce mandátu ve druhém kole. Ta se podle něj zakládá zejména na faktu, že pokud má senátor dostatek odpůrců, ti se ve druhém kole sjednotí a podpoří druhého kandidáta, což byl případ zejména ODS (Lebeda 2011: 260).

2) Reakce voličů na působení kandidáta

V kongresu není výjimkou, že kongresmani hlasují o legislativě v první řadě v zájmu svého volebního obvodu a teprve v řadě druhé v zájmu strany (Carson, Jacobson 2015: 48). Tím samozřejmě mají možnost naklonit si voliče daného obvodu a dosáhnout znovuzvolení. Abramowitz identifikuje zvýhodnění inkumbenta z kvality činnosti za dané volební období. Jako další proměnné, které voliči zohledňují pak vnímá kvalifikaci obou kandidátů a finanční výdaje za volební kampaň (Abramowitz 1988: 397-398).

3) *Institucionální faktory*

Řada úspěchů inkumbentů je připisována institucionálnímu nastavení. Hlavními nástroji jsou tzv. „pork-barreling“, „gerrymandering“, či „franking-privileges“ (Carson, Jacobson 2015: 47). Pork-barreling představuje výhodu, z níž mohou těžit všichni členové kongresu v podobě rozpočtové legislativy, ke které jednotliví poslanci přidají dodatky, zvýhodňující jejich volební obvod či okrsek. Gerrymandering je praxe změny hranic volebních obvodů za účelem zajištění svého znovuzvolení či zvýhodnění vlastní strany. Franking-privilege je výsada členů kongresu, která jim povoluje využívat poštovní služby zdarma, za účelem „oficiálních záležitostí“. Tyto záležitosti jsou chápány v širokém pojetí jakožto téměř kterákoliv komunikace vůči voličům z vlastního obvodu, což je pro inkumbenty velmi užitečný nástroj (Tamtéž: 47).

Oproti svým zahraničním protějškům chybí českým senátorům některé nástroje institucionálního nastavení. I přes regionální charakter jejich volby se legislativa Senátu vztahuje spíše na celostátní úroveň a na rozdíl od Poslanecké sněmovny nemá Senát ani žádnou formu tzv. „porcování medvěda“, čímž by bylo možné získat vyšší lokální podporu (více k tématu „porcování medvěda“ viz. Hána, Feřtová 2015).

Financování a s ním spojené jevy jsou výhodné především pro senátory, kteří byli zvoleni za politickou stranu a jsou členy senátorských klubů. Značné znevýhodnění v tomto ohledu pocítují zejména nezávislí kandidáti, kteří nemají možnost získat příspěvek na mandát senátora, jenž běžně čerpají politické strany. Pro vznik již zmiňovaných senátorských klubů je zapotřebí alespoň pěti senátorů (§ 21 Zákon č. 107/1999 Sb.). Senátorské kluby čerpají pevně stanovený měsíční příspěvek a příspěvek na každého člena klubu na úhradu nákladů spojených s činností senátorského klubu (Senát parlamentu České republiky 2019). Pro senátory je pak nejen jednodušší prosazovat

legislativu skrze senátorský klub, ale mohou v rámci něj využívat finance např. za posudky a analýzy expertů.

Senátoři v ČR taktéž disponují vyšší viditelností díky zastávání úřadu a přístupu k médiím. Výjimku mohou představovat jiní buď regionální politici v podobě hejtmanů kraje, krajských a městských zastupitelů či významní politici z celostátní úrovně.

Nejvýznamnější zmíněná zvýhodnění, jimiž senátoři v České republice disponují jsou tedy viditelnost a financování. Zavděčit se voličům svou legislativní činností je v podání českých senátorů značně obtížnější, protože nemohou svévolně schvalovat finanční podporu na určité regionální či lokální projekty.

Ansolahehere a Snyder se ve svém článku rozcházejí s velkou částí teorie, neboť zpochybňují vliv vyšší kvality obhájců, výhod spojených s výkonem úřadu i nižší role stran na prudký nárůst inkumbenční výhody v americké politice (Ansolahehere, Snyder 2002: 328).

Přestože je inkumbenční efekt ve Spojených státech významným faktorem, od 80. let došlo k jeho postupnému snížení. Carson, Sievert a Williamson dochází k závěru, že zvýšená inkumbenční výhoda během druhé poloviny 20. století byla spíše anomálií. Podle nich značné neshody v odborné literatuře o příčinách a růstu výhody inkumbentů pramení z velké části z analýzy přibližně stejného padesátiletého období (Carson, Sievert, Williamson 2020: 164-165). Naopak Jacobson argumentuje, že inkumbence dříve rostla zejména díky upozadění loajality straně a denacionalizaci elektorální politiky (Jacobson 2015: 868-870).

Krashinsky zastává tezi, že inkumbenční efekt je nejsilnější během první obhajoby mandátu, pokračuje však v dalších volbách a s posílením vlivu inkumbence slábne i důležitost volební značky v podobě strany (Krashinsky, Milne 1993: 341). Někteří autoři se soustředí i na odlišení přímých a nepřímých efektů inkumbenční výhody. Mezi ně patří i Cox a Katz, kteří většinu navýšení inkumbenčního efektu ve sněmovních volbách ve Spojených státech připisují nepřímým vlivům v podobě vyšší kvality obhájců (Cox, Katz 1996: 493-494).

Katz a King aplikují teorii inkumbenční výhody na britský volební systém a navrhují vlastní statistický model pro multipartismy. Ve své práci rozlišují plně soutěživé a částečně soutěživé volební obvody, podle toho, jestli kandidují kandidáti za každou relevantní politickou stranu (Katz, King 1999).

Konceptualizaci pojmu inkumbenční výhody v českém prostředí se mnoho autorů nevěnuje. Jedním z vlivů může být sekundární role senátních voleb, které se pak ocitají spíše na obdobné pozici s komunálními volbami. Bylo by možné argumentovat, že inkumbenci lze sledovat i u prezidentských voleb, protože dvoukolový většinový systém s uzavřeným druhým kolem je využíván nejen na senátní volby, ale i na volbu prezidenta. Přímá volba prezidenta republiky však byla přijata teprve roku 2012 a její případný výzkum by se tak týkal pouze dvou prezidentských voleb.

Obecným pravidlem je, že obhájci v doplňovacích volbách nekandidují. Výjimkou je bývalý senátor Jiří Hlavatý, který byl v roce 2017 zvolen do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. Zvolením automaticky zanikl jeho senátorský mandát a v senátním obvodu Trutnov byly následně vypsané doplňovací volby, jichž se Hlavatý, poté co se vzdal poslaneckého mandátu, jako inkumbent účastnil (Česká televize 2018).

Při snaze aplikovat teorii inkumbenční výhody zjišťujeme, že problém spočívá především v aplikaci původní teorie na české senátní volby. Katz a King se při své aplikaci teorie na multipartismy sice přiblížili možnému způsobu výpočtu inkumbenčního efektu v ČR, pro realie českých senátních voleb je však jejich způsob výpočtu stále nedostačující. Největší rozdíl spočívá ve specifickém volebním systému do Senátu, potažmo českém stranickém systému, pro něj je třeba stávající vzorce výpočtů IA buď upravit, nebo vymyslet zcela nové vhodné formule.

1.3 Teorie voleb druhého řádu

Podle Reifa a Schmitta „je ve volbách druhého řádu v sázce méně“. Z tohoto chápání přímo vyvozují nižší úroveň volební účasti, vyšší šance úspěchu malých a nových politických stran, vyšší procento neplatných hlasů a neúspěch vládních stran (Reif a Schmitt 1980: 9-10). Nižší volební účast je spojována především s nižším zájmem voličů i politiků, menší intenzitou politických kampaní a nižší informovaností voličů. Vyšší šance úspěchu menších subjektů lze připsat tomu, že voliči vzhledem k nižšímu významu

voleb spíše projeví své reálné preference straně, zatímco při volbách prvního řádu spíše podpoří velkou a ukotvenou politickou stranu. Preference menších stran ve volbách druhého řádu lze spatřovat především v zemích s většinovým volebním systémem a zůstává otázkou, zda ji tedy brát v potaz s ohledem na české senátní volby.

Pavel Šaradín udává tři základní charakteristiky voleb druhého řádu. První z nich je fakt, že „voliči nerozhodují o nejdůležitějších společensko-politických záležitostech“ (Šaradín 2008: 38). Není nijak obtížné potvrdit tuto tezi při zkoumání Senátu, neboť v horní komoře parlamentu se tvoří pouze legislativa, sestavování vlády a vyjádření důvěry leží výhradně v rukou poslanecké sněmovny. Druhou charakteristikou je voličská únava, kdy se voliči v případě častých voleb neúčastní těch, jež považují za méně důležité. Šaradín dodává, že u těchto voleb se často diskutuje nad zbytečností daného voleného orgánu (viz Pergler 2018, Rovenský 2016). Posledním rysem je nižší nákladnost voleb spojená s nižší medializací a menší viditelností jednotlivých kandidátů (Šaradín 2008: 38).

Chytilík upozorňuje na dvě rozdílné pojetí teorie voleb druhého řádu. Jedním z nich je původní teorie Reifa a Schmitta, která je podle něj v rámci aplikace na české senátní volby sporná, zatímco druhé pojetí vycházející z nižší důležitosti volby v očích voličů podle něj jednoznačně nelze popřít (Chytilík 2005b: 106-107).

1.4 Specifika českých senátních voleb

Mezi často zmiňovaná specifika voleb do Senátu patří nízká volební účast, která sužuje západoevropské státy již od druhé poloviny minulého století. Podle mnohých autorů však upadá volební účast v bývalých komunistických zemích Východní Evropy i přes zpoždění elektorálního vývoje vlivem totalitních režimů rychleji (viz Linek 2013).

Volební účast v senátních volbách byla nejvyšší v prvních volbách v roce 1996 (ČSÚ). Všechny následující volby provázela zpravidla nižší volební účast, jíž lze vysvětlit nižší medializací a vnímáním senátních voleb jako voleb druhého řádu (Lebeda 2016: 289).

Volební účast se liší i mezi prvním a druhým kolem senátních voleb. V prvním kole sice průměrně volí zhruba 30-40 % voličů, v druhém kole se však volební účast

v posledních několika volbách pohybuje pod 20 %, což je i méně než ve volbách do Evropského parlamentu, kde minulé volby měly účast 28,72 % (ČSÚ). Hlavním faktorem zvyšujícím volební účast je souběh voleb, kdy se ve stejný čas koná jedno z kol senátních voleb spolu s krajskými či obecními volbami (Lebeda 2011: 258, 2016: 304). Člověk by mohl namítnout, že kdyby se obě kola senátních voleb konaly v souběhu s jinými volbami, zvýšila by se volební účast a problém by byl vyřešen. Souběh senátních voleb se sebou však přináší i vyšší podíl neplatných hlasů, jimiž se zabývá Kouba. Krom souběhu voleb uvádí Kouba jako významnou proměnnou i ideologickou polarizaci: „Nejdůležitější proměnnou (mimo souběh voleb) ovlivňující změnu volební účasti je přítomnost ideologické polarizace ve druhém kole“ (Kouba 2015: 247). Dále zmiňuje nižší účelnost druhého kola z pohledu voličů, kdy pro ně pro ně nabízené politické programy nejsou dostatečně atraktivní (Tamtéž: 255).

V České republice, obdobně jako v jiných zemích bývalého východního bloku, existuje vysoká volební volatilita a strany mají nejistou volební podporu. Mezi jediné politické strany, které byly schopné překonat volební klauzuli v každých parlamentních volbách, patří ODS, ČSSD a KSČM. Jako stabilní součást českého stranického systému lze zařadit i KDU-ČSL, která neuspěla pouze ve volbách v roce 2010, ale již 2013 se její poslanci vrátili do lavic poslanecké sněmovny. U KSČM je třeba podotknout, že se jedná o stranu, která je ideálním příkladem strany s extrémně disciplinovaným elektorátem, díky němuž i přes častou negativní volbu několikrát získala senátorský mandát, ovšem vždy v oblastech s trvale vysokou volební podporou jako jsou Chomutovsko a Karviná (Lebeda 2016: 300-301). V českých senátních volbách kandidují parlamentní strany v téměř všech volebních obvodech, výjimku pak mohou představovat obvody s trvale nízkou volební podporou. V případě KDU-ČSL se jedná o severozápadní Čechy a v případě KSČM o volební obvody v Praze (viz Maškarinec 2017).

Druhým nezanedbatelným specifickým voleb do Senátu je dvoukolový volební systém s uzavřeným druhým kolem, kde na úrovni volebního obvodu je udělován jediný mandát. Narozdíl od poměrných volebních systémů se tedy strany a jejich kandidáti utkávají ve volební soutěži, kde za každý senátní obvod existuje pouze jediný vítěz. Sartori vnímá ve dvoukolovém systému první kolo jako selekci a kolo druhé jako elekci (Sartori 2001:

75-76). Dvoukolové hlasování vyzdvihuje i Malcová, podle ní „vykazuje tendence k dostředivé politice a zvýhodňuje názorově spíše umírněné kandidáty, kteří mají u voličů větší sympatie než kandidáti ostře názorově vyhranění“ (Lebeda, Malcová, Lacina 2009: 30). Restriktivní účinky voleb do senátu zdůrazňuje i Lebeda (Lebeda 2011: 248; 268-269). Jako strany, které v současnosti nejvíce doplácí na negativní volbu uvádí hnutí ANO a KSČM, v minulosti pak ODS (Lebeda 2016: 308).

Podle Kreidla je značný rozdíl ve volebním chování voličů v prvním a druhém kole senátních voleb. Zatímco v prvním kole ovlivňují vlastnosti volební výsledek kandidáta a lze identifikovat určité vlastnosti „ideálního kandidáta“, v druhém kole senátních voleb podle něj žádného „ideálního kandidáta“ identifikovat nelze (Kreidl 2009a: 120-121; 2009b: 143-144).

Vliv na zvýhodnění či znevýhodnění kandidátů bude mít i voličské chápání a jejich informovanost. V případě, že voliči budou méně informovaní, spíše budou kandidáty spojovat s navrhuujícími stranami, zatímco v případě výrazné personalizace spíše budou vnímat kandidáty odděleně od jejich strany.

Oproti sněmovním volbám je v senátních volbách mnohem významnějším faktorem personalizace. Většina akademické literatury na personalizaci se opírá o článek Careyho a Shugarta (Carey, Shugart 1995). Jak ovšem udává v kontextu diskutovaných reforem na volby do PSP ČR Šedo, na první pohled se zdá dvoukolový volební systém být nejpersonalizovanější možností, zatímco při kódování podle Careyho a Shugarta se v závislosti na interpretaci kódování mohou jako více personalizované jevit mj. i řecká varianta či současný volební systém (Šedo, Voženílková 2016: 160).

1.5 Profil ideálního kandidáta

Mnoho autorů se snažilo definovat tzv. ideálního kandidáta do senátních voleb. Ideální kandidát podle Kreidla „má 50-59 let, vysoký akademický titul a kandiduje v místě bydliště“ (Kreidl 2009a: 121). Dále rozlišuje, že rozdílné skupiny voličů budou mít i různé preference, např. voličky spíše nerozlišují mezi pohlavím a volí kandidáta s bydlištěm vně senátního obvodu, muži volí spíše muže, jenž má bydliště mimo senátní obvod (Tamtéž). Je nutno podotknout, že Kreidl ideálního kandidáta identifikuje pouze na první kolo senátních voleb, ve druhém kole podle něj „nelze identifikovat ideálního kandidáta, tj.

kandidáta, který by měl obecně vyšší šanci získat hlasy voličů než jiní kandidáti téže strany, nebo než kandidáti jiných stran“ (Kreidl 2009b: 143).

Oproti němu se Karolína Malcová více soustředí i na stranu, za níž kandidát kandiduje. Podle ní by se mělo jednat o stranu, která není považována za extrémní a zároveň disponuje stálou a v rámci možností vysokou podporou u disciplinovaných voličů. Co se týče osobních charakteristik kandidáta, měl by v rámci volebního obvodu být známou osobností s umírněnými názory, politickými zkušenostmi a ochotou řešit problémy tamního elektorátu (Lebeda, Malcová, Lacina 2009: 30). Mezi další významné charakteristiky řadí autorka i trvalé bydliště, či dosažené vzdělání. Naopak věk má podle ní pouze marginální vliv (Šurda Malcová 2013: 145).

Lebeda se profilu ideálního kandidáta nevěnuje, ale zmiňuje především hlavní negativní determinanty úspěchu kandidáta v druhém kole. Ideální kandidát na druhé kolo senátních voleb by neměl být inkumbentem, ideálně by měl proti inkumbentovi kandidovat, ku prospěchu by mu byl i titul MUDr. Dále by neměl být kandidátem KSČM či jiné strany, proti níž se ostatní strany ve druhém kole spojí a navzájem si vyjádří podporu (Lebeda 2011: 260-261).

Na základě teorie staví práce tyto hypotézy:

- 1) Ve druhém kole senátních voleb budou znevýhodněni kandidáti pouze antisystémových a extremistických stran.
- 2) Vysokoškolský titul má pozitivní vliv na úspěch kandidáta v senátních volbách.

2. Metodologie a výzkumný design

2.1 Sběr dat

Výzkum inkumbenční výhody kandidátů v českých senátních volbách byl již v úvodu uveden jako stěžejní téma této práce. Sběr dat proběhl na úrovni jednotlivých kandidátů, ve všech senátních obvodech v rozmezí od prvních voleb roku 1996 až po doplňovací volby konané v dubnu 2019. Vzhledem ke struktuře dat tedy není možné zkoumat na úrovni obcí, což by bylo prospěšné za účelem operacionalizace vysvětlujících proměnných jako je například nezaměstnanost či náboženské vyznání.

Jako klíčové vysvětlující proměnné se vzhledem k silnému vlivu stran v senátních volbách jeví především stranická příslušnost, tedy zda kandidát je členem jedné z parlamentních stran či nikoliv. Mezi další proměnné, jež by měly mít vliv na úspěch kandidáta lze zařadit titul MUDr. (Lebeda 2009), zatímco vyšší věk a příslušnost KSČM vedou spíše k neúspěchu kandidátů (Kreidl 2009: 116).

První podkapitola analytické části se bude zabývat základní deskripcí v podobě počtu úspěšných a neúspěšných kandidátů za kategorizované strany. Strany byly kategorizované na KSČM, ČSSD, KDU-ČSL, ODS, Liberální strany, Populistické subjekty, NK a Ostatní. Jako liberální strany jsou řazeny ODA, US, DEU, US-DEU, Čtyřkoalice, STAN a TOP09, mezi populistické subjekty náleží VV, Úsvit, SPD, ANO 2011 a SPR-RSČ. Důraz bude kladen i na kandidaturu a úspěch či neúspěch inkumbentů, dále pak na stranickou příslušnost kandidátů a inkumbentů za účelem zjistit, zda se inkumbenti liší od souboru všech kandidátů již na deskriptivní úrovni.

2.2 Měření inkumbenční výhody

Druhá podkapitola analytické části bude měřit IA. V americké literatuře se často k měření inkumbenční výhody užívá rovnice Gelmana a Kinga $\psi = w^{(1)} - w^{(0)}$. Podle nich se inkubenční výhoda ψ měří jako proporce obdržených hlasů inkumbenta v jeho volebním okrsku $w^{(1)}$ mínus proporce hlasů strany inkumbenta $w^{(0)}$ v případě, kdy inkumbent nekandiduje (Gelman, King 1990: 1143). Problém rovnice spočívá v tom, že při každé volbě lze sledovat pouze $w^{(0)}$ nebo $w^{(1)}$, nikoliv však oba jevy najednou. Dalším problémem v aplikaci na prostředí senátních voleb je již v teoretické části zmiňovaný

americký volební systém, pro nějž byl způsob výpočtu inkumbence sestrojen. Americký stranický systém je bipartismus, zatímco stranický systém České republiky je multipartismus, rovnici je tudíž nutno značně upravit.

Měření inkumbenční výhody bude navazovat na práci Voženílkové (Hejtmánek Voženílková 2015), v některých menších ohledech se však bude lišit. Využito bude konceptů sophomore surge a retirement slump, které Voženílková a Hejtmánek definují následovně:

$$\text{Sophomore surge} = \Sigma (v_2 - v_1) / n$$

$$\text{Retirement slump} = \Sigma (v_1 - v_2) / n$$

„kde v_2 je volební výsledek kandidáta dané strany ve volbách 2, v_1 je volební výsledek kandidáta dané strany ve volbách 1 a n je počet kandidátů dané strany“ (Tamtéž: 10). Pro zjednodušení budou koncepty přejmenovány. Namísto sophomore surge bude použit pojem výhoda obhájce (dále jen VO) a retirement slump bude nahrazeno pojmem propad u odstupujícího (dále jen PO).

Stejně jako v případě Voženílkové budou výpočty provedeny pro každou stranu zvlášť, při následujících kategoriích: KSČM, ČSSD, KDU-ČSL, ODS, Ostatní a Změna stranické příslušnosti. Poslední zmíněná kategorie se týká všech kandidátů, kteří ve volbách 1 jsou kandidáty odlišné strany, než ve volbách 2. Jednotliví kandidáti budou do stran zařazeni na základě navrhuje strany, tím se docílí vyhnutí se problematickému zařazování dle volebních stran, kde se často mohou objevit široké volební koalice. Kandidáti Čtyřkoalice, kteří jako politickou příslušnost uváděli KDU-ČSL budou počítáni jako kandidáti KDU-ČSL vzhledem k specifickému charakteru Čtyřkoalice.

Měření konceptu VO v pojetí Voženílkové a Hejtmánka lze spatřovat jako problematické v tom ohledu, že neměří nárůst procentuální podpory kandidáta pouze při první obhajobě mandátu, nýbrž při každé obhajobě mandátu. V důsledku toho by mohla nastat situace, kdy inkumbent při první obhajobě ve volbách 2 získá vyšší podporu než ve volbách 1, ale protože ve volbách 3 a 4 zaznamená postupný úpadek podpory, jeho celková hodnota inkumbenční výhody bude záporná. Za tímto účelem bude hodnota VO měřena i samostatně u prvoinkumbentů a porovnána s hodnotami všech inkumbentů.

Další problematický faktor v českém volebním prostředí, tj. proměnlivou podporu politických stran se autoři snaží zmírnit pomocí indexu, který měří ve dvou po sobě následujících volbách volební výsledky kandidátů dané politické strany (Tamtéž: 10).

$$I = \left(\sum_{\text{obhajci}} \frac{p_2}{p_1} \div N_o \right) - \left(\sum_{\text{kandidati}} \frac{p_2}{p_1} \div N_k \right)$$

V této rovnici p_2 a p_1 představují podíl hlasů ve volbách 2 a volbách 1. N_o a N_k značí počet obhájců, respektive počet ostatních kandidátů dané strany. Vzhledem ke specifičnosti druhého kola je index měřen pouze na první kolo. Index je sestaven tak, aby v případě výhody obhájce vycházel kladně a v případě nevýhody obhájce vycházel záporně. Voženílková a Hejtmánek upozorňují, „že si nemůžeme být jistí, že rozdílné hodnoty u obhájců mandátu a ostatních kandidátů jsou způsobeny právě výhodou obhájce mandátu“ (Tamtéž: 11). Přestože vliv na výsledný index mohou mít různé faktory včetně nahodilosti dat, pokud odhlédneme od důkladnějšího srovnávání jednotlivých volebních let, můžeme pomocí celkového indexu a průběžných indexů sledovaných stran získat ucelený obraz o tom, zda výhoda obhájce existuje.

Výše zmíněný index byl upraven pro zjištění výhody stranické inkumbence do následující podoby.

$$I_s = \left(\sum_{\text{s.inkumbenti}} \frac{p_2}{p_1} \div N_s \right) - \left(\sum_{\text{kandidati}} \frac{p_2}{p_1} \div N_k \right)$$

Kde namísto rozdílu aritmetického průměru podílu hlasů inkumbentů a ostatních kandidátů je počítán rozdíl aritmetického průměru podílu hlasů stranických inkumbentů a ostatních kandidátů dané strany. Za stranické inkumbenty jsou považováni kandidáti, kteří byli stranou nominováni do senátního obvodu a jsou inkumbenty nebo kandidáti v senátních obvodech, kde současný obhájce za danou stranu svůj mandát buď neobhajoval nebo změnil stranickou příslušnost a ostatních kandidátů. Stejně jako v předchozím případě je z výše zmíněných důvodů měřen index pouze pro první kolo voleb. Za účelem vyšší reliability budou hodnoty u obou indexů I a I_s měřeny pouze pro strany, jež jsou v senátních volbách dlouhodobě úspěšné, ČSSD, KDU-ČSL a ODS.

Operacionalizace i pro jiné strany by vedla k nižší výpovědní hodnotě v důsledku vysoké variace nízkého počtu případů. Krom hodnot indexu budou v tabulce udány i průměrné hodnoty, ve kterých budou obsaženy hodnoty z doplňovacích voleb, za účelem ucelenosti dat.

2.3 Binární logistická regrese

Třetí, poslední podkapitola analytické části se bude zabývat binární logistickou regresí. Řeháková uvádí, že „metoda logistické regrese není omezená jen na případ, kdy vysvětlovaná proměnná je binární (dichotomická, alternativní), to znamená, že může nabývat jen dvou hodnot“ (Řeháková 2000: 475). Tento způsob regrese byl zvolen za účelem regresní analýzy binární závisle proměnné. Jejimi vysvětlujícími proměnnými jsou vyjma jedné kardinální pouze nominální proměnné. Všechny nominální proměnné byly přetransformovány v binární proměnné, kde nula značí absenci jevu a jednička představuje, že daný jev nastal. Například v případě inkumbence je nulou značen kandidát, který inkumbentem není, zatímco jedničkou disponují kandidáti, již inkumbenty jsou.

Důležité se v kontextu významnosti a reprodukovatelnosti výzkumu jeví i tzv. „model over-fitting“ (viz Babyak 2004), tedy situace, kdy se v rámci snahy o model s co nejvyššími hodnotami predikce docílí výzkumu, v němž se proměnné sice jeví jako statisticky významné, jejich významnost je však způsobena pouze variabilitou dat. Za tímto účelem byly během logistické regresní analýzy užívány převážně proměnné, jejichž vliv byl potvrzen již v předchozích studiích a pouze statisticky významné proměnné jsou užívány v modelech a prezentovány ve finálních tabulkách. V rámci explorační analýzy byly proměnné, které jsou pro úspěch v jednom či obou kolech senátních voleb nevýznamné, z regresní analýzy vyjmuty.

Byly provedeny dvě série binárních logistických regresí. První série regresí se zabývá prvním kolem senátních voleb a druhá série kolem druhým. Za tímto účelem bylo užito závisle proměnných „Úspěch v 1. kole“ a „Úspěch ve 2. kole“, kde úspěch v prvním kole je definován jako postup do druhého kola nebo zvolení senátorem a úspěch v druhém kole je definován jako zvolení kandidáta senátorem v druhém kole. Tato definice je vhodnější, než kdybychom do úspěchu ve druhém kole počítali i zvolení v předchozím

kole, jelikož na základě literatury zmiňované v předchozí kapitole lze s jistotou říct, že chování voličů mezi jednotlivými koly se značně liší.

Za účelem zkoumání efektu inkumbence při kontrole jiných proměnných se datový soubor na logistickou regresi týká pouze voleb mezi lety 1998 až 2019. První volby do senátu tedy nejsou v analýze obsaženy, protože v nich žádný inkumbent kandidovat nemohl. Tímto způsobem je sice vyřazeno z analýzy přes 500 případů, avšak datový soubor je i přesto s počtem případů přes 2000 dostatečně velký.

První série logistických regresí obsahuje pět odlišných modelů. Vysvětlující proměnné jsou rozřazeny do dvou kategorií: proměnné osobních charakteristik kandidátů a proměnné vysvětlující stranickou podporu. Proměnnými z první kategorie jsou inkumbence, kandidatura v místě bydliště a věk. Druhou kategorií proměnných představují proměnné podpory jednotlivých významných politických aktérů v senátních volbách, tedy čtyř stran s prakticky stálým zastoupením na půdě parlamentu v podobě KSČM, ČSSD, KDU-ČSL a ODS, dvě strany úspěšné v krátkých časových obdobích v podobě Čtyřkoalice a hnutí ANO, a malých parlamentních subjektů, jež jsou v rámci senátních voleb taktéž výrazným aktérem. Do poslední jmenované skupiny stran jsou řazeny ODA, US, US-DEU, STAN a TOP09.

Druhá série logistických regresí se zabývá vysvětlováním úspěchu kandidátů ve druhém kole senátních voleb. Stejně jako v předchozí sérii regresí jsou proměnné opět rozřazeny do dvou kategorií, z nichž jedna se zabývá osobními charakteristikami kandidátů a druhá stranickou podporou. Z rovnice však vypadává proměnná kandidatura v místě bydliště, stejně jako proměnná KSČM. U obou se jedná o příliš nízkou statistickou významnost danou nízkým počtem případů. Pouze v ojedinělých případech se stane, že kandidát postupující do druhého kola má bydliště mimo senátní obvod. Naopak kandidátům za KSČM se daří postoupit do druhého kola volby pouze sporadicky, ještě ojedinělejší je v jejich případě pak zisk mandátu.

Vyjma již zmiňovaných proměnných, které nebyly součástí druhé série logistických regresí je důležité zmínit i proměnné, jejichž vliv nebyl statisticky významný ani v jednom kole senátních voleb v rámci explorační analýzy. Jsou jimi proměnné

pohlaví, vyšší vzdělání, titul MUDr., příslušnost politické straně/bez politické příslušnosti a rok volby.

Všechny nominální proměnné jsou kódovány binárně, tedy jedničkou a nulou. Nula vždy značí absenci jevu, zatímco jednička značí, že jev nastal. Jedinou výjimku představuje proměnná věk, která je vzhledem ke své kardinální povaze užitá jakožto spojitá nezávislá proměnná. Vzhledem k problematickému kódování volebních stran je jako stranická podpora počítán pouze případ, kdy kandidát je danou stranou navržen.

V logistické regresi lze výsledky interpretovat výsledky pravděpodobností, vyjádřením šance a logitem. Jak píše ve svém článku Řeháková: „Pravděpodobnost, šance a logit jsou tři různé způsoby vyjádření téhož v tom smyslu, že jsou na sebe vzájemně převoditelné“ (Řeháková 2000: 477). V této práci budou používány především koeficienty logitů, jež jsou součástí výstupu statistického programu SPSS. V textu budou posléze pro snazší interpretaci použity i šance, které vzniknou exponenciací logitů.

K posouzení vhodnosti vytvořených modelů jsou využity dva statistické testy. Prvním z nich je omnibus test modelových koeficientů. Tento souhrnný test indikuje celkovou vhodnost modelu. Měří chí-kvadrát, stupně volnosti a udává statistickou významnost. Pokud je hodnota statistické významnosti pod hladinou 0.05, pak je model vhodný (Pallant 2011: 175). Druhým statistickým testem je Hosmer-Lemeshowův test, který sice taktéž měří chí-kvadrát, stupně volnosti a statistickou významnost, ale liší se nejen výpočtem signifikance, nýbrž i její interpretací. Testovaný model je vhodný, pokud je statisticky vhodný, pokud hladinu významnosti 0.05 překračuje (Tamtéž 175-176; Hosmer, Lemeshow 2000: 150). Všechny logistické regrese jsou prováděny ve statistickém programu IBM SPSS Statistics, kde výsledné koeficienty a jejich statistická významnost jsou uvedeny v tabulkách, jež se pro větší přehlednost nachází přímo v textu.

K interpretaci vhodnosti modelu se používá tzv. pseudo r^2 . Mezi nejčastěji používané varianty patří r^2 Coxe a Snellové, r^2 McFaddena a r^2 Nagelkerka. Koeficient determinace Coxe a Snellové i Nagelkerka jsou součástí výstupu programu SPSS. Výhoda Nagelkerkova pseudo r^2 spočívá v tom, že maximální hodnota koeficientu narozdíl od koeficientu Coxe a Snellové může dosáhnout hodnoty 1 a tudíž jej lze interpretovat podobně jako tomu je u r^2 v lineární regresi (Řeháková 2000: 479).

Specifickým problémem operacionalizace logistické regresní analýzy v kontextu senátních voleb jsou volby v obvodě č. 4 – Most v roce 2016. Nejvyšším správním soudem byly sice zneplatněny, vzhledem k voličskému chování v následujících doplňovacích volbách však lze volby roku 2016 považovat za soutěživější a spíše reflektující podporu jednotlivých kandidátů. Zatímco v řádných volbách přišlo odevzdat svůj hlas v mosteckém senátním obvodě v prvním kole 25,81 % voličů, o rok později v doplňovacích volbách se již jednalo o pouhých 12 % voličů (ČSÚ). Z datového souboru jsou doplňovací volby 2017 tedy cíleně vyřazeny a namísto nich bylo použito řádných voleb z roku 2016 za účelem věrohodnějšího měření chování voličů a sledování jejich preferencí.

3. Analytická část

3.1 Kandidující a zvolení kandidáti a inkumbenti

V senátních volbách se od roku 1996 do roku 2019 odehrálo 391 platných volebních klání v řádném termínu a 14 doplňovacích voleb, během nichž kandidovalo celkem 2914 platných kandidátů. Pro lepší přehlednost byly navrhuje rozděleny do několika kategorií, jmenovitě KSČM, ČSSD, KDU-ČSL, ODS, Liberální strany, Populistické subjekty, NK a Ostatní. Mezi liberální strany jsou řazeny ODA, US, DEU, STAN, Čtyřkoalice a TOP09, zatímco mezi populistické subjekty jsou počítány VV, ANO, Úsvit, SPD a SPR-RSČ. NK představuje nezávislé kandidáty a v kategorii ostatní nalezneme všechny zbylé strany a hnutí. Do těchto statistik nejsou započítány volby v obvodu č. 4 – Most z roku 2016, které byly zneplatněny nejvyšším správním soudem (Nejvyšší správní soud 2016).

Tabulka č. 1: Počet kandidátů a jejich úspěšnost podle nominující politické strany.

	Kandidatura	Neúspěch v 1. kole	Zvolen v 1. kole	Postup do 2. kola	Zvolen ve 2. kole	% úspěšnost ve 2. kole
KSČM	391	341	0	50	10	20 %
ČSSD	381	178	1	202	104	51,49 %
KDU-ČSL	212	132	2	78	47	60,26 %
ODS	370	101	4	265	117	44,15 %
Liberální strany	274	209	2	63	48	76,19 %
Populistické subjekty	172	136	0	36	8	22,22 %
NK	155	139	1	15	10	66,67 %
Ostatní	959	907	2	50	35	70 %
Celkem	2914	2144	12	758	379	50 %

Zdroj: volby.cz, vlastní výpočty.

V celkovém počtu zvolení kandidátů do druhého kola jsou nejúspěšnějšími stranami velké strany v podobě ODS, ČSSD a KDU-ČSL. V případě ODS se sice jedná o nejvyšší počet kandidátů ve druhém kole, který však kontrastuje s nepříliš lichotivou úspěšností zvolení kandidáta senátorem, jež činí necelých 45 %. Nejsilnějšími subjekty

ve druhém kole jsou liberální strany, KDU-ČSL a NK. Nejnižší úspěšnost zvolení má ve druhém kole již celkem tradičně KSČM a nově se k ní připojily i populistické subjekty, jež jsou v tomto ohledu vyjma jednoho kandidáta VV reprezentováni výhradně hnutím ANO. Celkem 12 kandidátů bylo zvoleno již v prvním kole, hned čtyřikrát se tak podařilo kandidátům ODS, dvakrát kandidátům KDU-ČSL a jednou kandidátům nominovaným za ČSSD, NEZ, NK, SD-SN, STAN a US.

Tabulka č. 2: Počet inkumbentů a jejich úspěšnost podle nominující politické strany.

	Odstupujících inkumbentů	Kandidujících inkumbentů	Inkumbentů ve 2. kole	Znovuzvolených ve 2. kole	Znovuzvolených celkem	% úspěšnost ve 2. kole
KSČM	1	7	4	1	1	25 %
ČSSD	40	51	37	22	22	59,46 %
KDU-ČSL	13	25	18	9	10	50 %
ODS	37	69	62	30	30	48,39 %
Liberální strany	3	19	12	8	8	66,67 %
Populistické subjekty	1	2	1	0	0	0 %
NK	6	4	1	1	1	100 %
Ostatní	6	26	10	5	6	50 %
Celkem	102	203	145	76	78	52,41 %

Zdroj: volby.cz, vlastní výpočty.

V senátních volbách kandidovalo celkem 203 inkumbentů, více než polovina jich byla z řad ODS a ČSSD. Ze všech kandidujících jich zhruba dvě třetiny dosáhly druhého kola a z nich celá polovina z druhého kola vyšla rovněž vítězně. Odstupujících inkumbentů je procentuálně nejméně za KSČM a liberální strany, zatímco nejvíce jich je za ČSSD, KDU-ČSL a ODS. U druhé skupiny zmiňovaných stran se pravděpodobně často jedná o tzv. „strategické odstoupení“, kdy kandidát v závislosti na svých preferencích zvažuje, zda obhajovat mandát či nikoliv. Data této tezi nahrávají zejména u ODS, jejíž kandidující inkumbenti v téměř 90 % volebních klání postoupili do druhého kola. Nezvykle vysoký počet odstupujících inkumbentů byl u ČSSD mezi lety 2014-2018. V tomto období se 20 z nich rozhodlo neobhajovat svůj mandát, což je polovina všech odstupujících inkumbentů ČSSD za celou existenci Senátu. Aby toho nebylo málo, je to

dokonce více inkumbentů, než kolik v tomto období za sociální demokracii obhajovalo senátorský mandát. V případě těchto obhájců ČSSD se nejspíše jedná o strategickou neobhajobu mandátu v situaci, strana ztrácí preference a senátoři pochybují nad svými šancemi být znovu zvoleni. Z obecného hlediska lze o inkumbentech konstatovat, že více než dvě třetiny jich postupují do druhého kola a zhruba jedna polovina těchto inkumbentů ve druhém kole i vítězí.

Tabulka č. 3: Kandidáti do senátních voleb a jejich stranická příslušnost.

	Kandidatura	Straník	Bez PP	Jiná příslušnost	% straníků
KSČM	391	341	47	3	87,21 %
ČSSD	381	320	61	0	83,99 %
KDU-ČSL	212	149	61	2	70,28 %
ODS	370	339	30	1	91,62 %
Liberální strany*	274	156	113	5	56,93 %
Populistické subjekty	172	70	100	2	40,70 %
NK	155	0	142	13	0 %
Ostatní	959	470	448	41	49,01 %
Celkem	2914	1845	1002	67	63,32 %

*U Čtyřkoalice byla jako stranická příslušnost počítána i příslušnost jedné z následujících stran: KDU-ČSL, ODA, US, US-DEU, STAN a TOP09.

Zdroj: volby.cz, vlastní výpočty.

Nejvyšší počet straníků je u ODS, KSČM a ČSSD. První dvě zmíněné strany navrhly i kandidáty s jinou stranickou příslušností, v případě ODS byl v rámci volební koalice se stranou Moravané nominován Jiří Pernes, u KSČM byli nominováni tři členové Strany demokratického socialismu. Naopak nejnižší zastoupení straníků mají populistické subjekty a ostatní strany, kde strana nenominuje vlastního kandidátu ve více než polovině případů. V případě nezávislých kandidátů se u jiné politické příslušnosti téměř vždy jedná o kandidáty, kteří nezískali nominaci své strany v rámci senátního obvodu a rozhodli se proto kandidovat bez podpory strany.

Tabulka č. 4: Inkumbenti a jejich stranická příslušnost.

	Kandidatura	Straník	Bez PP	Jiná příslušnost	% straníků
KSČM	7	7	0	0	100 %
ČSSD	51	47	4	0	92,16 %
KDU-ČSL	25	21	4	0	84 %
ODS	69	67	2	0	97,10 %
Liberální strany	19	12	6	1	63,16 %
Populistické subjekty	2	0	2	0	0 %
NK	4	0	3	1	0 %
Ostatní	26	5	21	0	19,23 %
Celkem	203	159	42	2	78,33 %

Zdroj: volby.cz, vlastní výpočty.

V případě inkumbentů se projevuje symbiotický vztah mezi kandidátem a stranou, kde straně vyhovuje mít zastoupení v podobě straníka v horní komoře a kandidát těží z podpory stranické značky. Inkumbenti jsou častěji straníky než běžní kandidáti, jediné výjimky představují kandidáti ostatních stran a populistických subjektů. U populistických subjektů je však vzhledem k nízkému počtu případů tento vztah neprůkazný.

3.2 Výhoda obhájce a pokles u odstupujícího

V tabulce č. 5 je zobrazen nárůst výhody obhájce, kde kladné hodnoty značí procentuální nárůst hlasů u obhajujícího inkumbenta, zatímco záporné hodnoty značí jejich pokles. Průměrná hodnota napříč stranami je -7,05 % hlasů, což však neznamená propad o 7 % hlasů strany v rámci senátního, nýbrž 7 % z hlasů všech stran v daném obvodu. Nejnižších hodnot nabývají hodnoty v tabulce v případě inkumbentů, kteří změnili politickou stranu.

Jedinou kladnou hodnotu zaznamenávají v roce 2002, kdy se jedná o dva inkumbenty, z nichž jednomu chybělo ke zvolení již v prvním kole necelých 6 % hlasů. Do roku 2012 měnili stranu inkumbenti spíše menších a středopravých, případně pravicových stran. Naopak od roku 2014 byli všichni inkumbenti výhradně z řad ČSSD a

kandidovali mimo jiné za stranu Republika, SPO a hnutí ANO. Inkumbenti, vyjma inkumbentů měnících stranu, průměrně ztratí mezi dvěma a devíti procenty, což odporuje teorii, že obhájci budou mít mezi volbami v_1 a v_2 nárůst volební podpory.

Tabulka č. 5: Výhoda obhájce.

	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	Průměr
KSČM		10,34*		3,02		-11,85*		1,34*	-28,82*		-14,96*	-5,42
ČSSD	-3,1	-4,93	1,82			13,09		3,55	-10,99	-11,63	-11,01	-4,9
KDU- ČSL		12,12	-8,79	-6,30	-12,87	-0,85		3,27*		4,13	3,10	-2,33
ODS	-11,34	-18,53	-11,54	6,27	10,80	-9,72	-11,37	-17,32	-9,78	-7,16	7,11	-8,38
Ostatní	10,59				-19,59	-4,26	2,13*	-7*		1,20	-5,12	-2,19
Změna strany	-13,96*	-19,23	12,24	-15,42	-8,26	-15,94	-7,58	-14,95	-29,84	-17,78*	-11,66*	-14,45
Průměr	-6,36	-8,51	-1,81	-2,48	-3,04	-4,22	-9,74	-9,95	-15,76	-5,98	-4,51	-7,05

*značí hodnoty, kde $N=1$

Zdroj: volby.cz, vlastní výpočty.

Tabulka č. 6: Výhoda obhájce u prvoinkumbentů.

	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	Průměr
KSČM		10,34*		3,02		-11,85*		1,34*	-28,82*			-3,83
ČSSD	-3,10	-4,93	1,82			15,45		3,55	-10,30	-11,63	-7,81	-3,98
KDU- ČSL	9,61	12,12	-8,79	-9,23	-15,57	-0,85		3,27*		4,13	2,49	-1,42
ODS	-11,34	-18,53	-11,54	2,09	11,31	-9,72	-11,06	-19,82	-9,78	-8,80	12,90*	-9,98
Ostatní	10,59				-19,59	-4,26	2,13*	-7,00*		1,20	-5,12	-2,37
Změna strany	-13,96*	-19,23	12,24	-20,18	-8,26	-13,44	-7,58	-13,39	-29,84	-17,78*	-11,66*	-14,39
Průměr	-3,55	-8,51	-1,81	-6,08	-4,18	-3,86	-9,14	-9,02	-16,36	-6,48	-2,99	-6,72

*značí hodnoty, kde $N=1$

Zdroj: volby.cz, vlastní výpočty.

V případě prvoinkumbentů za KSČM, ČSSD a KDU-ČSL jsou hodnoty VO vyšší než v tabulce č. 5 rozdíl však je zcela markantní, neboť se pohybuje v řádu nižších jednotek a celkový průměr VO je vyšší o pouhých 0,33 %. Jinými slovy jsou obě tabulky

příliš podobné, než aby mezi nimi bylo možné pozorovat významné rozdíly. Z tohoto důvodu nebude tabulce č. 6 věnováno více pozornosti.

Výše zmiňovanou skupinu senátorů, kteří se rozhodli svůj mandát obhajovat za jinou stranu než svou původní navrhuje tabulka č. 7. Vyjma Evy Sykové, jež kandidovala za ANO, všichni inkumbenti získali za své nové navrhuje strany méně hlasů než protikandidáti za ČSSD. Vybraný vzorek nelze vnímat jako reprezentativní, bezpochyby je však možné spatřit jasný trend voličů, kteří preferují parlamentní strany jako ANO a ČSSD oproti neparlamentním subjektům jako je SPO či Republika. Vezmeme-li v potaz, že voliči marginálních stran odevzdávali svůj hlas spíše kvůli kandidátovi nežli straně, pak kandidáti svým odchodem z ČSSD poškodili v první řadě sebe, až v řadě druhé ČSSD. Např. v roce 2016 v obvodu 49 Jozef Regec získal 12,84 % hlasů, Ivo Polák za ČSSD získal 14,73 % hlasů, zatímco druhý postupující kandidát Jan Machač za ODS získal 15,48 % hlasů. Není nemyslitelné, že kdyby Regec kandidoval za ČSSD, Jan Machač by skončil až na třetím, nepostupovém místě.

Tabulka č. 7: Inkumbenti, kteří odešli z ČSSD mezi 2014-2018.

Rok	Senátní obvod	Jméno inkumbenta	Navrhující strana	% hlasů pro inkumbenta	% hlasů pro kandidáta ČSSD
2014	12	Krejča	Republika	6,90	16,38
2014	42	Lebeda	Republika	2,70	26,11
2014	45	Dryml	DOMOV	1,87	21,95
2014	60	Janeček	Republika	3,78	17,47
2014	72	Guziana	SPO	1,84	19,81
2016	49	Regec	Soukromníci	12,84	14,73
2018	20	Syková	ANO	13,06	7,81

Zdroj: volby.cz.

V tabulce č. 8 jsou uvedeny procentuální ztráty hlasů pro strany při odstoupení inkumbenta. Stejně jako v předchozí tabulce se jedná o procenta hlasů v rámci celého senátního obvodu. Obecně lze říct, že strany v případě neobhajoby senátora ztrácí kolem 9 % hlasů. Ztráta takového množství hlasů může být pro danou stranu markantní, vezmeme-li v potaz volby roku 2018 v senátním obvodu č. 62 – Prostějov. V něm se Jitce

Chalánkové jako nezávislé kandidátce podařilo zvítězit ve druhém kole poté, co do něj postoupila s podporou pouhých 12,68 % hlasů.

Tabulka č. 8: Pokles odstupujícího.

	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	Průměr
KSČM			-0,63*									-0,63*
ČSSD	0,41	5,59	1,49	12,16	-1,25*	-3,31		-1,08	13,96	13,76	14,75	8,67
KDU- ČSL	-10,55		-7,56	20,1	17,21	14,89*	12,08	4,66				6,67
ODS	0,49	14,90	9,93	1,65	-7,22	2,21	8,68	18,25	11,02*	21,86	8,72*	9,79
Ostatní				7,47*	16,23*				15,46*		19,80*	15,00
Průměr	-2,3	11,80	1,07	9,01	5,83	1,65	9,81	10,93	13,81	17,36	14,64	8,98

*značí hodnoty, kde N=1

Zdroj: volby.cz, vlastní výpočty.

Nejnižšími ztrátami při odstoupení inkumbenta nalezneme u KDU-ČSL, která v letech 1998 a 2002 dokonce zaznamenala nárůst procent hlasů pro kandidáty, jež inkumbenty nahradili. Naopak v období 2004-2010 zaznamenávali lidovci vysoké ztráty hlasů. Variabilitu lze vysvětlit působením projektu Čtyřkoalice, potažmo koalice a následného propadu preferencí strany, který vyvrcholil absolutním neúspěchem ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2010. Vysokou variabilitu poklesu odstupujícího taktéž vykazují ČSSD a ODS. V případě ČSSD je v období 2014-2018 nezvykle vysoký počet odstupujících inkumbentů, již zmiňovaný v předchozí podkapitole u tabulky č. 2. Nejen, že se v posledních letech velká část jejich inkumbentů rozhoduje nekandidovat, ale strana v obvodech odstupujících kandidátů rovněž zaznamenává vysoké ztráty hlasů.

Obecně vzato, vysoký pokles u odstupujícího není v posledních třech senátních volbách problémem pouze sociální demokracie, nýbrž všech stran s dlouholetou politickou reprezentací na půdě Senátu. Důvodem je celkový pokles volebních preferencí těchto stran, způsobený nástupem stran nových, zejména ANO, TOP09 a STAN.

Hodnoty indexu individuální výhody obhájce mandátu u obou sledovaných stran odpovídají zjištěním z předchozích tabulek, tedy že ji nelze v českém prostředí potvrdit. Od prvních voleb, již se účastnili inkumbenti je suma indexu v záporných hodnotách,

vyjma posledního volebního cyklu. Průměrná hodnota indexu ODS činí -0,03. To značí, že průměrně ztratí oproti svému předchozímu procentuálnímu zisku zhruba tříprocentní podíl hlasů. U ČSSD je ztráta inkumbenta značně vyšší, neboť ztratí zhruba desetiprocentní podíl hlasů, což rozhodně není zanedbatelné množství. U ODS spatřujeme kladné hodnoty indexu od roku 2012, zatímco u ČSSD teprve od roku 2014. To lze vysvětlit celkovým úpadkem volební podpory ČSSD a ODS. Nejslabšímu volebnímu výsledku a největšímu rozčarování voličů ODS předcházela pád Nečasovy vlády. Zatímco ODS v roce 2010 získala přes 20 % hlasů, ve volbách 2013 získala necelých 8 % hlasů do PSP ČR. Podobně na tom byla i ČSSD, kde od roku 2013 s dvacetiprocentní podporou působila Sobotkova vláda, ovšem volební preference rovněž strmě klesly pod 8 % hlasů při volbách do PSP ČR roku 2017. Z toho lze usoudit, že individuální výhoda obhajoby mandátu se začíná projevovat až ve chvíli, kdy strana není dominantní politickou stranou vytvářející vládu, kterými ODS a ČSSD dlouhodobě byly, až po nástup hnutí ANO.

Tabulka č. 9: Index individuální výhody obhájce mandátu.

		1998	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	Průměr
ČSSD	Obhájci	0,91	0,81	1,09			1,53		1,1	0,69	0,62	0,69	0,93
	Ostatní kandidáti	1,03	0,9	1,34			2,06		1,28	0,64	0,61	0,41	1,03
	Index	-0,12	-0,09	-0,25			-0,53		-0,18	0,05	0,01	0,28	-0,1
ODS	Obhájci	0,76	0,58	0,65	1,17	1,4	0,75	0,7	0,55	0,67	0,78	1,32	0,85
	Ostatní kandidáti	0,75	0,67	0,87	1,23	1,45	1,01	0,72	0,5	0,6	0,57	1,30	0,88
	Index	0,01	-0,09	-0,22	-0,06	-0,05	-0,26	-0,02	-0,05	-0,07	0,21	0,02	-0,03

*značí hodnoty, kde N=1

Zdroj: volby.cz, vlastní výpočty.

Tabulka č. 10 představuje index, jenž vyjadřuje inkumbenční efekt stranické obhajoby. Téměř ve všech případech nabývá index záporných hodnot. Ty značí, že stranický inkumbent získá nižší podíl hlasů oproti předchozímu kandidátovi strany. Nejvyšší nevýhodu stranické obhajoby pociťuje ČSSD, jejíž kandidáti průměrně ztratí více než čtyřicetiprocentní podíl hlasů oproti neinkumbentům. Je třeba podotknout, že hodnoty sociální demokracie jsou zkresleny rokem 2010, kdy nekandidoval jediný inkumbent, i přesto se však jednalo o velice úspěšné volby. ČSSD se podařilo získat 12

senátorských křesel, poté co hned 22 kandidátů postoupilo do druhého kola. Pokud nepočítáme rok 2010 do průměru indexu, je jeho hodnota -0,30. KDU-ČSL a ODS jsou na tom oproti sociálním demokratům značně lépe, ovšem i jejich obhájci ztrácejí v prvním kole značné množství hlasů. Zejména v případě ODS lze v porovnání s ostatními stranami mluvit o určitém úspěchu, neboť hodnota indexu činí -0,14. V případě KDU-ČSL činí hodnota indexu -0,29. Křesťanští demokraté tedy v případě obhajoby inkumbenta či stranického inkumbenta ztratí zhruba třicetiprocentní podíl hlasů oproti předchozím volbám.

Tabulka č. 10: Index výhody stranické obhajoby mandátu.

		1998	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	Průměr
ČSSD	Straničtí obhájci	0,96	0,80	1,06	0,66	1,05*	1,36	X	0,97	0,66	0,57	0,53	0,80
	Ostatní kandidáti	1,04	1,03	1,53	0,70	1,14	2,19	2,17	1,28	0,71	0,62	0,4	1,23
	Index	-0,08	-0,23	-0,47	-0,04	-0,09	-0,83	X	-0,31	-0,05	-0,05	0,13	-0,43
KDU-ČSL	Straničtí obhájci	1,44	1,46	0,99	0,65	0,52	0,85	0,75	0,92	X	1,19	1,11	0,91
	Ostatní kandidáti	1,38	2,19	1,54	1,00	0,55	0,67	0,64	0,99	1,83	1,74	1,35	1,20
	Index	0,06	-0,73	-0,55	-0,35	-0,03	0,18	0,11	-0,07	X	-0,55	-0,24	-0,29
ODS	Straničtí obhájci	0,77	0,63	0,76	1,08	1,37	0,81	0,73	0,53	0,64	0,56	1,08	0,78
	Ostatní kandidáti	0,74	0,66	0,87	1,27	1,47	1,04	0,73	0,54	0,53	0,61	1,39	0,92
	Index	0,03	-0,03	-0,30	-0,21	-0,10	-0,23	0,00	-0,01	0,11	-0,05	-0,31	-0,14

*značí hodnoty, kde N=1

Zdroj: volby.cz, vlastní výpočty.

Při porovnání různých způsobů měření vlivu inkumbence v českých senátních volbách zjišťujeme, že obhajoba senátorského mandátu je v tomto politickém prostředí spíše nevýhodou. Ovšem vzhledem k faktu, že pokles u odstupujícího je vyšší než negativní hodnota výhody obhájce, je vcelku pravděpodobné, že příčina by nevýhody inkumbenta by mohla být jinde než u inkumbence samotné. Náhledneme-li do tabulek č. 9 a č. 10 zjistíme, že index individuální obhajoby mandátu značí pro ODS a ČSSD

hodnoty -0,03 a -0,10. Oproti tomu index výhody stranické obhajoby mandátu těmto stranám připisuje hodnoty -0,14, respektive -0,43.

Pravděpodobnou příčinou je voličská volatilita a nestálá volební podpora politických stran. Inkumbenti jsou navzdory nestálosti volební podpory stran schopni si své voliče vesměs udržet, narozdíl od svých stranických kolegů, kteří namísto nich často kandidují, mandát v senátním obvodu však již nezískají. Je třeba podotknout, že na nestabilitu volební podpory a výsledků senátních voleb upozornil již Tomáš Lebeda s tím, že výkyvy procentních hlasů nejsou nikterak vysoké, počty získaných mandátů jsou však silně proměnlivé, v některých případech lze hovořit i o extrémní podrepräsentaci či naopak nadrepräsentaci jednotlivých stran (Lebeda 2009: 47-48; Lebeda 2011: 262-263).

3.3 Zkoumání vlivu osobních charakteristik a stranické podpory

V tabulce č. 11 je představeno 5 modelů binární logistické regrese pro první kolo senátních voleb, v nichž vysvětlovanou proměnnou je, zda kandidát uspěl v prvním kole či nikoliv. Úspěch v 1. kole je definován v metodologické části. Proměnná je kódována binárně, kde 1 značí postup kandidáta do druhého kola či zvolení senátorem a 0 značí nepostoupení do druhého kola. Většina uvedených koeficientů je statisticky významná na hladině 0.001. Koeficienty s vysokou hladinou statistické signifikance jsou označeny a jejich hladina významnosti je uvedena v příslušných tabulkách. Dále je u každého modelu uvedeno Nagelkerke pseudo r^2 , které při násobení stem značí, přibližně kolik procent případů lze pomocí daného modelu vysvětlit.

Model 1 užívá jako vysvětlující proměnnou inkumbenci, tedy zda se jedná o inkumbenta či nikoliv. Inkumbent má silný vliv a při exponenciaci koeficientu získáme $\exp(\beta) = 9,435$. To značí, že inkumbenti mají podle modelu 9,435krát vyšší šanci postoupit do druhého kola než neinkumbenti. Tento model je statisticky významný a je schopen vysvětlit přes 12 % všech volebních klání v prvním kole. V modelech 2 a 3 jsou postupně přidávány proměnné, které definují osobní charakteristiky kandidátů, v tomto případě kandidatura v místě bydliště a věk. Zatímco kandidatura v místě bydliště má pozitivní vliv na úspěch kandidáta, vyšší věk je již negativním vlivem, leč marginálně. Model 4 používá k explanaci pouze stranické proměnné. Zde je patrný efekt čtyř tradičních politických stran v podobě KSČM, ČSSD, KDU-ČSL a ODS, ale i dvou stran

úspěšných v krátkých časových obdobích v podobě Čtyřkoalice a hnutí ANO. Fakt, že proměnná KSČM má nejnižší koeficient v rámci stranického modelu i v porovnání s marginálními parlamentní subjekty lze považovat za překvapivý, neboť dostředivé tendence v dvoukolovém volebním systému se často spojují až s druhým kolem volby, nikoliv s prvním. Exponenciál koeficientu beta sice činí 2,360 a kandidát KSČM má 2,360krát vyšší šanci na zvolení, tato šance ovšem je porovnávána se všemi kandidáty, tedy i nezávislími kandidáty a kandidáty neparlamentních stran.

Tabulka č. 11: Binární logistická regrese pro úspěch kandidátů v prvním kole voleb do Senátu ČR v období 1998-2019. $N = 2344$.

	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5
Proměnné osobních charakteristik kandidátů					
Inkumbent	2,244***	2,232***	2,291***		1,802***
Kandidatura v místě bydliště		0,612***	0,594***		0,294
Věk			-0,023**		-0,026***
Proměnné vysvětlující stranickou podporu					
KSČM				0,859***	0,907***
ČSSD				2,659***	2,523***
KDU-ČSL				2,079***	1,856***
ODS				3,248***	2,999***
4Koalice				2,532***	2,319***
ANO 2011				2,269***	2,384***
Malé parlamentní subjekty				1,515***	1,435***
Konstanta	-1,279***	-1,789***	-0,549	-2,606***	-1,514**
Nagelkerke r^2	0,126	0,138	0,144	0,319	0,372

* = $p < 0.05$; ** = $p < 0.01$; *** = $p < 0.001$

Zdroj: volby.cz, vlastní výpočty.

Poslední, pátý model představuje sloučení modelů 3 a 4. V tomto modelu je možné sledovat vliv proměnné inkumbent při kontrole proměnných stranické podpory a ostatních osobních charakteristik kandidátů. Vliv inkumbence je statisticky významný a má podle modelu výrazně vyšší vliv na úspěch kandidáta v prvním kole než zbylé dvě osobní charakteristiky kandidátů, tedy zda kandidují v místě bydliště či jejich věk. Inkumbent má vůči neinkumbentovi 6,064krát vyšší šanci na úspěch v prvním kole. Kromě inkumbence jsou proměnnými, které nejsilněji ovlivňují šance kandidáta na zvolení nominace stranami

ODS, ČSSD, ANO, 4Koalice a KDU-ČSL. Celkový model je schopen vysvětlit 37,2 % ze všech volebních klání prvního kola.

Ideálním kandidátem pro úspěch v prvním kole senátních voleb je na základě analýzy inkumbent spíše středního věku, kandidující v místě bydliště a navržen jednou z politických stran se stálým zastoupením v dolní komoře parlamentu vyjma KSČM, případně dominantní politickou stranou jakou je v současnosti ANO.

Tabulka č. 12: Klasifikační tabulka pro predikované hodnoty modelů pro první kolo senátních voleb.

	Nulový model	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5
Správně klasifikovaných případů	73,8 %	77,7 %	77,7 %	77,7 %	78,0 %	79,4 %

Zdroj: volby.cz, vlastní výpočty.

Klasifikační tabulka slouží k určení diskriminační síly modelu. Je kódována binárně a v kontextu vysvětlované proměnné slouží k určení, v kolika případech byl správně predikován úspěch a neúspěch v prvním kole. K posouzení její síly a explanační hodnoty poslouží procentuální vyjádření správně klasifikovaných případů. Jako referenční model je využit nulový model, tj. rozřazení případů pouze podle konstanty modelu.

Modely 1, 2 a 3 mají stejné procento správně klasifikovaných případů, což znamená, že mezi modelem 1 a modelem 3 nedošlo k výraznému zlepšení predikce úspěšných a neúspěšných kandidátů. Všechny tři modely jsou ovšem značným zlepšením oproti nulovému modelu. Model 4 představuje další zlepšení klasifikace případů. V tomto případě se jedná o určité potvrzení, že stranická podpora je silnějším, a v mnoha případech i snadněji měřitelným prediktorem úspěchu kandidáta, než jsou osobní charakteristiky. Model 5 představuje nejlepší schopnost predikce ze všech prezentovaných modelů.

K hodnocení vhodnosti modelů byly zvoleny dva testy, souhrnný test modelu a test dobré shody Hosmer a Lemeshowa. Omnibus test u všech modelů zamítá nulovou hypotézu, neboť statistická významnost je pod hladinou 0,05. U testu dobré shody naopak

hladina vyšší než 0,05 značí, že je taktéž namístě zamítnout nulovou hypotézu u všech prezentovaných modelů.

Tabulka č. 13: Statistické testy pro hodnocení vhodnosti modelů pro první kolo senátních voleb.

	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5
Omnibus test modelu					
Chi-square	211,331	231,425	243,608	577,008	688,021
df	1	2	3	7	10
Sig.	,000	,000	,000	,000	,000
Test dobré shody Hosmer a Lemeshowa					
Chi-square	,000	,474	8,213	,000	6,011
df	0	1	8	4	8
Sig.		,491	,413	1,000	,646

Zdroj: volby.cz, vlastní výpočty.

Tabulka č. 14: Binární logistická regrese pro úspěch kandidátů v druhém kole voleb do Senátu ČR v období 1998-2019. $N = 2344$.

	Model 6	Model 7	Model 8	Model 9
Proměnné osobních charakteristik kandidátů				
Inkumbent	1,636***	1,708***		1,077***
Věk		-0,029**		-0,027**
Proměnné vysvětlující stranickou podporu				
ČSSD			2,098***	1,958***
KDU-ČSL			1,827***	1,655***
ODS			2,304***	2,057***
4Koalice			3,045***	2,869***
ANO 2011			0,867*	0,934*
Malé parlamentní subjekty			1,502***	1,441***
Konstanta	-2,108***	-0,553	-3,119***	-1,695**
Nagelkerke r^2	0,071	0,080	0,185	0,214

* = $p < 0.05$; ** = $p < 0.01$; *** = $p < 0.001$

Zdroj: volby.cz, vlastní výpočty.

V druhé sérii logistických regresí již nejsou obsaženy proměnné KSČM a kandidatura v místě bydliště. Model 6 v tabulce č. 14 opět prezentuje pouze proměnnou inkumbent, která sice je stejně jako v modelu 1 významnou proměnnou, má však oproti předchozímu případu nižší koeficient a vysvětluje tedy nižší podíl případů, konkrétně 7,1 %. V modelu 7 byla přidána proměnná věk. Opět se zde nabízí srovnání s předchozím modelem 3, oproti němuž ale model 7 není statisticky významný na hladině 90 %. To je pravděpodobně způsobeno nižší statistickou signifikancí proměnné věk v kombinaci s absencí vysvětlující proměnné kandidatura v místě bydliště, která byla pro modely druhého kola voleb z výše zmíněných důvodů vyřazena. V modelu 8 oproti předchozímu stranickému modelu je nižší celková explanační hodnota, jež dosahuje pouze 18,5 %. Ne všechny koeficienty vysvětlujících proměnných však klesly. V případě KDU-ČSL a Čtyřkoalice došlo k mírnému nárůstu koeficientů, způsobenému jejich obecně vyšším podílem zvolených kandidátů ve druhém kole ve srovnání s ostatními stranami. Model 9 opět představuje syntézu osobnostních charakteristik kandidáta spolu se stranickou podporou. I přes obecně nižší hodnotu koeficientu je inkumbence vhodnou vysvětlující proměnnou, neboť $\exp(\beta) = 2,936$, což znamená že inkumbent má 2,936krát vyšší šanci být zvolen než neinkumbent. Nagelkerke pseudo r^2 činí 0,214. Oproti modelu 5 je explanační hodnota tedy značně nižší. Stranami, které jsou existencí druhého kola zvýhodňovány, respektive nejméně znevýhodňovány jsou Čtyřkoalice, malé parlamentní subjekty a KDU-ČSL. Naopak nejméně vyhovuje druhé kolo hnutí ANO, ODS a ČSSD. I přes tento fakt jsou ODS a ČSSD výbornými prediktory úspěchu kandidáta.

Ideálním kandidátem na druhé kolo voleb do Senátu je na základě modelu 9 inkumbent středního věku, jenž byl navržen jednou z politických stran s dlouhodobým zastoupením v PSP ČR, případně kandidát navržený širším koaličním blokem, jakým byla Čtyřkoalice.

K hodnocení vhodnosti modelů byly zvoleny dva testy, souhrnný test modelu a test dobré shody Hosmer a Lemeshowa. Omnibus test u všech modelů zamítá nulovou hypotézu, neboť statistická významnost je pod hladinou 0,05. U testu dobré shody naopak

hladina vyšší než 0,05 značí, že je taktéž namístě zamítnout nulovou hypotézu u všech prezentovaných modelů.

Tabulka č. 15: Klasifikační tabulka pro predikované hodnoty modelů pro druhé kolo senátních voleb.

	Nulový model	Model 6	Model 7	Model 8	Model 9
Správně klasifikovaných případů	86,8 %	86,8 %	86,8 %	86,8 %	86,7 %

Zdroj: volby.cz, vlastní výpočty.

Klasifikační tabulka vychází stejně pro nulový model a modely 6, 7 a 8. Model 9 pak dokonce disponuje nižší schopností predikce nežli nulový model. Potvrzuje nižší schopnost vysvětlení podpory kandidátů ve druhém kole pomocí vybraných proměnných na rozdíl od prvního kola.

Tabulka č. 16: Statistické testy pro hodnocení vhodnosti modelů pro druhé kolo senátních voleb.

	Model 6	Model 7	Model 8	Model 9
Omnibus test modelu				
Chi-square	91,871	104,017	247,600	289,197
df	1	2	6	8
Sig.	,000	,000	,000	,000
Test dobré shody Hosmer a Lemeshowa				
Chi-square	,000	9,715	,000	6,135
df	0	8	3	8
Sig.		,286	1,000	,632

Zdroj: volby.cz, vlastní výpočty.

Všechny modely jsou vhodné podle omnibus testu, neboť všechny hodnoty jsou statisticky významné na hladině 0,05. Test Hosmer a Lemeshow taktéž vyjadřuje vhodnost, protože žádná z hodnot modelů neklesá pod hladinu významnosti 0,05. U všech prezentovaných modelů můžeme zamítnout nulovou hypotézu.

U jednotlivých proměnných je třeba brát v potaz i jejich kontext. Například v prvních volbách roku 1996 nemohl z povahy inkumbence žádný inkumbent kandidovat, tudíž by vliv inkumbence na tyto volby byl nulový, zatímco ve stejných volbách téměř každý kandidát za ODS byl zvolen nebo alespoň postoupil do druhého kola, což by silně zkreslovalo výsledky ve prospěch významnosti stranického vlivu. Dalším příkladem těchto statistických anomálií je Čtyřkoalice, která sice kandidovala jako navrhuje strana pouze v řádných volbách roku 1998 a doplňovacích volbách 1999, ale všech jejích 13 kandidátů, kteří uspěli v prvním kole, získalo ve druhém kole také senátorský mandát. Tím lze v případě tohoto subjektu vysvětlit i vysokou směrodatnou chybu oproti ostatním koeficientům.

Významným faktorem, jenž značně ovlivňuje úspěch kandidátů, ale není v analýze obsažen je prostorový kontext. Díky němu by bylo možné vzít v potaz i socioekonomické charakteristiky jednotlivých volebních obvodů a vysvětlit tak daleko více volebních klání pomocí proměnných jako jsou například náboženské vyznání či nezaměstnanost. Další v analýze nezahrnutý faktor, jenž by lépe pomohl vysvětlit inkumbenci při kontrole jiných proměnných, je interakční efekt jednotlivých stran ve druhém kole senátních voleb. Pomocí něj by se dalo určit, zda inkumbence má vliv na rozhodování voličů mezi jednotlivými stranami, případně jak velký tento vliv je.

Proměnnými, jež se v rámci explorační analýzy prokázaly jako statisticky nevýznamné navzdory předchozímu výzkumu patří vyšší vzdělání (srovnání Kreidl 2009a: 116; Kreidl 2009b: 141-142) a titul MUDr. (srovnání Lebeda 2011: 260-261). Proměnná věk sice byla ve všech modelech signifikantní na hladině $p < 0.01$, ale je nutno ji vnímat s obezřetností, protože byla v analýze použita jako spojitá proměnná a nikoliv jako kategorizovaná. Kreidl při kategorizaci proměnné věk dochází k zjištění, že nejvyšší šance na úspěch v prvním kole senátních voleb má kandidát v rozmezí 50-59 let (Kreidl 2009a: 119).

Celkovým ideálním kandidátem pro úspěch v senátních volbách by na základě logistické regrese měl být kandidát, který nejen bude úspěšný v prvním kole, nýbrž i v kole druhém. Ideální kandidát by ideálně měl být inkumbentem, kandidujícím za jednu z politických stran s dlouhodobým zastoupením v PSP ČR, ovšem nikoliv za stranu

z extrémního pólu ideologického spektra, případně kandidujícím za širší středovou volební koalici.

Co se celkové interpretace týče, byl potvrzen vliv inkumbence na úspěšnost kandidátů v prvním i druhém kole voleb do senátu, a to nejen při kontrole personalizace, ale i při kontrole navrhuje strany. Navíc je tento vliv poměrně silný. Stranická afiliace však nadále tvoří jeden z nejdůležitějších faktorů při rozhodování voličů jak v prvním, tak ve druhém kole.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, zda v prostředí voleb do Senátu České republiky existuje výhoda obhájce mandátu. K zjištění její existence, případně absence bylo užito dvou způsobů. Tím prvním byla operacionalizace konceptů výhody obhájce a propadu u odstupujícího, které pro potřeby senátních voleb upravili a doplnili indexem individuální výhody obhájce autoři Voženílková a Hejtmánek. Tento index byl upraven na měření výhody stranické obhajoby mandátu.

Druhým způsobem měření inkumbence byla binární logistická regresní analýza. Závisle proměnnými byl fakt, zda kandidát uspěl v prvním, respektive ve druhém kole senátních voleb, či nikoliv. Jako nezávisle proměnné byly použity osobní charakteristiky kandidáta v podobě obhajoby mandátu, věku a kandidatury v místě bydliště. Dále se jednalo o nezávislé proměnné, které vyjadřovaly nominaci stranou, kterými byly KSČM, ČSSD, KDU-ČSL, ODS, Čtyřkoalice, ANO a malé parlamentní subjekty.

Výhoda obhájce byla potvrzena v rámci binární logistické regrese, v rámci operacionalizace konceptu výhody obhájce má jedno velké ale. Přestože inkumbenti během obhajoby svého mandátu ztrácí několikaprocentní podíl hlasů oproti ostatním kandidátům strany, v případě stranické obhajoby mandátu kandidáti oproti svým kolegům neinkumbentům ztrácí čtrnáctiprocentní podíl hlasů v případě ODS a zhruba čtyřicetiprocentní podíl hlasů v případě ČSSD. Jinými slovy, přestože jsou obhájci vlastního mandátu v porovnání se stranickými obhájci poměrně silnými kandidáty, voliči často volí v jejich neprospěch. Tato data potvrzují tezi Lebedy, že jedním z hlavních znaků voleb do Senátu je nestabilita volebních výsledků (Lebeda 2011: 262). Toto zjištění je v silném kontrastu s americkou literaturou na inkumbenční výhodu, kde obhájci mandátu v rámci sněmovny reprezentantů a kongresu ve srovnání se svými českými senátními kolegy mnohem častěji vítězí.

Na základě literatury stanovila tato práce dvě hypotézy. První hypotéza říká, že kandidáti extrémních a antisystémových stran budou jedinými kandidáty, kteří jsou znevýhodněni existencí druhého kola volby. Tato hypotéza byla vyvrácena, neboť všem sledovaným stranám kromě Čtyřkoalice a malých parlamentních subjektů klesla podpora v rámci modelu binární logistické regrese. Stranami, kterým se druhé kolo nejvíce jeví

jako pomyslný trn v oku jsou ANO, ODS a ČSSD. Je nutno dodat, že i přes znevýhodnění druhým kolem patří ODS a ČSSD mezi strany s nejvyšší šancí získat v rámci druhého kola senátních voleb mandát, hned za Čtyřkoalicí, již je nutno chápat spíše jako anomálii než jako dominantní politický subjekt na půdě Senátu. U KSČM nebyl v rámci regresní analýzy potvrzen vliv druhého kola, vzhledem k obecně nízké úspěšnosti zvolení ve druhém kole lze usoudit, že KSČM taktéž patří ke stranám, jimž druhé kolo senátních voleb je překážkou k zisku mandátu.

Druhá hypotéza říká, že vysokoškolský titul má pozitivní vliv na úspěch kandidáta. Tento vliv nebyl v rámci binární logistické regrese potvrzen statisticky významným vztahem. To samé platí i pro titul MUDr., který rovněž není vhodným prediktorem pro úspěch kandidáta v prvním ani v druhém kole senátních voleb.

Práci by určitě obohatily interakční efekty ve druhém kole volby, tedy jaký vliv mají osobní charakteristiky a osobní značky, pokud se ve druhém kole setkají kandidáti politických stran. Tímto způsobem by bylo možné mnohem lépe sledovat voličské přesuny i vliv ideologické vzdálenosti či blízkosti stran na volební účast mezi prvním a druhým kolem. V budoucím výzkumu by zároveň bylo prospěšné zkoumat senátní obvody na úrovni jednotlivých obcí a zjišťovat vliv zaměstnanosti či náboženského vyznání na volební podporu jednotlivých stran při kontrole vlivu osobních charakteristik kandidátů.

Literatura a prameny

- Abramowitz, Alan. 1988. „Explaining Senate Election Outcomes.“ *American Political Science Review* 82 (2): 385-403.
- Ansolabehere, Stephen, James M. Snyder Jr. 2002. „The incumbency advantage in U.S. Elections: An analysis of state and federal offices, 1942-2000.“ *Election Law Journal* 1 (3): 315-338.
- Babyak, Michael A. 2004. „What You See May Not Be What You Get: A Brief, Nontechnical Introduction to Overfitting in Regression-Type Models.“ *Psychosomatic Medicine* 66 (3): 411-421.
- Bernard, Josef. 2012. „Individuální charakteristiky kandidátů ve volbách do zastupitelstev obcí a jejich vliv na volební výsledky.“ *Sociologický časopis* 48 (4): 613-640.
- Carey, John M., Matthew Soberg Shugart. 1995. „Incentives to cultivate a personal vote: A rank ordering of electoral formulas.“ *Electoral Studies* 14 (4): 417-439.
- Carson, Jamie L., Joel Sievert, Ryan D. Williamson. 2020. „Nationalization and the Incumbency Advantage.“ *Political Research Quarterly* 73 (1): 1-13.
- Cox, Gary W., Jonathan N. Katz. 1995. „Why Did the Incumbency Advantage in U.S. House Elections Grow?“ *American Journal of Political Science* 40 (2): 478-497.
- Česká televize. 2018. „Hlavatý je bez křesla, do Senátu jde místo něj vrchlabský starosta Sobotka“ 13. 1. 2018 (online). (cit. 11. 06. 2020) Dostupné z: <<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2360794-hlavaty-versus-sobotka-senatni-volby-vytahla-soubezna-prezidentska-volby-k-nevidane>>
- Český statistický úřad. Volební server (online). (cit. 11. 06. 2020) Dostupné z: <https://volby.cz>
- Gelman, Andrew, Gary King. 1990. „Estimating incumbency advantage without bias.“ *American Journal of Political Science* 34 (4): 1142-1164.
- Gregor, Kamil, Michal Pink. 2011. „Senátní volby 2010 a voličské přesuny mezi prvním a druhým kolem.“ *Středoevropské politické studie* 13 (2-3): 220-245.

Hána, David, Marie Feřtrová. 2015. „Faktory územní alokace poslaneckých dotací v Česku v letech 2003-2009: význam lokalizace bydlišť poslanců.“ *Naše společnost* 13 (1): 3-12.

Hosmer, David W., Stanley Lemeshow. 2000. *Applied Logistic Regression*. New York: John Wiley & Sons, Inc.

Chytilík, Roman. 2005a. „Volby 2004 a strategické účinky volebních systémů.“ *Středoevropské politické studie* 7 (1): 13-25.

Chytilík, Roman. 2005b. „České senátní volby. Podněty, výsledky, alternativy.“ Pp. 105-115 in Břetislav Dančák, Petr Fiala, Vít Hloušek (eds.). *Evropeizace: nové téma politologického výzkumu*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav.

Jacobson, Gary C. 2015. „It's Nothing Personal: The Decline of the Incumbency Advantage in US House Elections.“ *The Journal of Politics* 77 (3): 861-873.

Jacobson, Gary C, Jamie L. Carson. 2015. *The Politics of Congressional Elections*. Lanham: Rowman & Littlefield.

Katz, Jonathan, Gary King. 1999. „A Statistical Model for Multiparty Electoral Data.“ *American Political Science Review* 93 (1): 15-32.

Kouba, Karel. 2015. „Proč ubývají voliči a neplatné hlasy ve druhých kolech senátních voleb?“ *Sociologický časopis* 51 (2): 227-260.

Krashinsky, Michael, William J. Milne. 1993. „The Effects of Incumbency in U. S. Congressional Elections, 1950-1988.“ *Legislative Studies Quarterly* 18 (3): 321-344.

Kreidl, Martin. 2009a. „Je volební chování v prvním kole senátních voleb ovlivněno vlastnostmi kandidátů?“ *Evropská volební studia* 4 (2): 109-123.

Kreidl, Martin. 2009b. „Přihlížejí voliči i ve druhém kole senátních voleb k osobnostním charakteristikám kandidátů?“ *Acta Fakulty filozofické Západočeské univerzity v Plzni* 1 (3): 133-146.

Kysela, Jan. 2016. *Dvacet let Senátu Parlamentu České republiky v souvislostech*. Praha: Leges.

Lebeda, Tomáš. 2011. „Dopady dvoukolového většinového systému na reprezentaci stran v českém Senátu.“ *Sociologický časopis* 47 (2): 243-271.

Lebeda, Tomáš. 2016. „Dvacet let voleb do Senátu“ Pp. 289-308 in Jan Kysela (ed.). *Dvacet let Senátu Parlamentu České republiky v souvislostech*. Praha: Leges.

Lebeda, Tomáš, Jakub Lysek, Karel Kouba, David Dohnal, Alena Navrátilová, Michal Soukop. 2017. „Protest, omyl, nezájem? Neplatné hlasování v České republice a v nových demokraciích.“ Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Lebeda, Tomáš, Karolína Malcová, Tomáš Lacina. 2009. *Volby do Senátu 1996 až 2008*. Praha: Sociologický ústav AV ČR.

Lebeda, Tomáš, Klára Vlachová, Blanka Řeháková. 2009. *První volby do Senátu: analýza voleb do Senátu Parlamentu České republiky v roce 1996*. Praha: Sociologický ústav AV ČR.

Linek, Lukáš. 2013. *Kam se ztratili voliči?: vysvětlení vývoje volební účasti v České republice v letech 1990-2010*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

Malcová, Karolína. 2012. „Lokální aspekt volební podpory kandidátů do Senátu parlamentu ČR.“ *Sociologický časopis* 48 (2): 283-314.

Maškarinec, Pavel. 2017. „A Spatial Analysis of Czech Parliamentary Elections, 2006-2013.“ *Europe-Asia Studies* 69 (3): 426-457.

McDermott, Monika L. 1998. „Race and Gender Cues in Low-Information Elections.“ *Political Research Quarterly* 51 (4): 895-918.

Nejvyšší správní soud. 2016. „Ve volebním obvodu Most se budou opakovat senátní volby.“ (online) (cit. 11. 06. 2020) Dostupné z: <http://www.nssoud.cz/Ve-volebnim-obvodu-Most-se-budou-opakovat-senatni-volby/art/10377?tre_id=205>

Pallant, Julie. 2011. *SPSS Survival Manual: A Step by Step Guide to Data Analysis Using SPSS*. Sydney: Allen & Unwin.

Pergler, Tomáš. 2018. „Zeman nabádá ke zrušení Senátu. Vyznamená Vitáskovou, Krúpu a Lorencovou“ *Aktuálně.cz*, 15. 10. 2018 (online). (cit. 11. 06. 2010) Dostupné z:

<<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/zeman-varoval-cssd-pred-rozstepenim-kritizoval-chovance-za-j/r~40fdc252d09211e899900cc47ab5f122/>>

Pink, Michal. 2018. *Teritoriální homogenita a heterogenita českých senátních voleb 1996-2016*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

Reif, Karlheinz, Hermann Schmitt. 1980. „Nine second order national elections – A conceptual framework for analysis of european election results.“ *European Journal of Political Research* 8 (1): 3-44.

Rovenský, Jan. 2016. „Babiš chce začít jednat o zrušení Senátu, je prý zbytečný a drahý“ *Novinky.cz*, 15. 10. 2016 (online). (cit. 11. 06. 2020) Dostupné z: <<https://www.novinky.cz/domaci/clanek/babis-chce-zacit-jednat-o-zruseni-senatu-je-pry-zbytecny-a-drahy-40011640>>

Řeháková, Blanka. 2000. „Nebojte se logistické regrese.“ *Sociologický časopis* 36 (4): 475-492.

Sartori, Giovanni. 2001. *Srovnávací ústavní inženýrství: zkoumání struktur, podnětů a výsledků*. Praha: Sociologické nakladatelství.

Senát parlamentu České republiky. 2019. „Hospodaření senátorských klubů na rok 2020.“ 288. Usnesení Senátu ze 14. schůze, konané dne 11. prosince 2019 (online; Pdf). (cit. 11. 06. 2020) Dostupné z: <<https://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/93515/78424>>

Šaradín, Pavel. 2008. *Teorie voleb druhého řádu a možnosti jejich aplikace v České republice*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Voženílková, Marcela, Jakub Šedo. 2016. „Personalizace volebních systémů v České republice. Možnosti a limity metody J. Careyho a M. Shugarta.“ *Politické vědy* 19 (1): 138-166.

Šurda Malcová, Karolína. 2013. *Analýza voleb a volebního chování do Senátu parlamentu České republiky*. Disertační práce. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. (cit. 11. 06. 2020) Dostupné z: <<https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/138933/>>

Voženílková, Marcela, Jan Hejtmánek. 2015. „Koncept incumbency advantage v českých senátních volbách.“ *Středoevropské politické studie* 17 (1): 1-27.

„Zákon č. 107/1999 Sb. Zákon o jednacím řádu Senátu.“ *Zakonyprolidi.cz* (online). (cit. 11. 06. 2020) Dostupné z: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-107>>

Abstrakt

Inkumbence v českých senátních volbách

Bakalářská práce se zabývá konceptem inkumbence v rámci českých senátních voleb. Na základě agregovaných dat ze všech senátních voleb využívá dvě různé metody k zjištění, zda v Senátu existuje výhoda obhájce mandátu. První metodou je index navržený Voženílkovou a Hejtmánkem, druhou metodou je binární logistická regrese. Výsledky ukazují, že i přes vysoký vliv stranické příslušnosti strany na zvolení kandidáta, hrají důležitou roli i osobní vlastnosti, zejména fakt, že kandidát je obhájcem senátorského mandátu.

Klíčová slova

Senátní volby, inkumbence, inkumbenční výhoda, výhoda obhájce mandátu, Česká republika

Abstract

Incumbency in Czech Senate elections

This bachelor thesis focuses on the concept of incumbency in elections to the Czech Senate. Based on aggregated data from all Senate elections, it uses two different approaches to find out whether incumbency advantage exists in the Senate. The first approach is an index proposed by Voženílková and Hejtmánek, and the second being binary logistic regression. The results show that despite a strong influence of party affiliation on a candidate's chances of success, personal characteristics play an important role, especially the fact, if a candidate is a sitting senator.

Keywords

Senate elections, incumbency, incumbency advantage, Czech Republic